

Nr 795

Av herr Ohlin m.fl., *angående familjepolitiken.*

(Lika lydande med motion nr 620 i Första kammaren)

Familjepolitiken har under senare år kommit i centrum för den politiska debatten. Detta är också naturligt med tanke på att detta område under lång tid allvarligt släpat efter i reformarbetet. De familjepolitiska åtgärderna har i stort sett byggts ut i takt med den fortgående försämringen av penningvärdet, men däremot inte följt med i den allmänna standardutvecklingen. Som exempel kan nämnas att de allmänna barnbidragen vid flera tillfällen under 1950- och 1960-talen har legat på en lägre reell nivå än då de infördes 1948 och att antalet daghemsplatser först under de två senaste åren nämnvärt ökat trots väsentligt ökad efterfrågan på daghemsvård. Också på andra områden har familjepolitiken präglats av otillräckliga och dåligt samordnade insatser.

Vi har i tidigare motioner hävdat att en samlad målsättning för familjepolitiken är nödvändig. Vi har också kritiserat den bristande samordningen av utredningsarbetet på det familjepolitiska området. Tre utredningar har arbetat med olika delar av familjepolitiken: familjeberedningen med frågor rörande vård och service åt barnfamiljerna, familjepolitiska kommittén med det ekonomiska stödet till barnfamiljerna och familjeskatteberedningen med familjeskattesystemets utformning. Den förstnämnda utredningen synes nu ha avslutat sitt arbete och de båda sistnämnda utredningarna lär komma att framlägga betänkanden under år 1967. Vi anser det vara av största vikt att kommande förslag är samordnade med varandra. Samhällets familjepolitik ur ekonomisk synvinkel — skatter och bidrag — måste ses som en helhet. De olika åtgärderna måste ses som delar av ett sammanhängande system, syftande till att ge familjerna ökad trygghet.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete begränsar vi oss nu till att framföra några centrala synpunkter och önskemål.

Familjepolitikens mål

I motion till förra årets riksdag redovisade vi några grundlinjer i vår allmänna syn på familjepolitikens uppgift. Vi framhöll bl.a. följande.

1. Familjen utgör den centrala enheten i vårt sociala system. Det är en angelägen uppgift att finna ett mönster för familjen som är hållbart och levande också i vår tid. Samhället bör medverka till detta.

2. Familjen bör bära ett ekonomiskt ansvar för barnen. Den utjämning av barnkostnaderna som f.n. sker genom socialpolitiska och skattepolitiska åtgärder är emel-

lertid av begränsad omfattning och starka skäl talar för ett förbättrat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna.

3. Familjebeskattningen bör vara så utformad att familjen får behålla en rimlig andel av sin inkomst efter skatt vare sig en eller båda makarna förvärvsarbetar. Detta är med vårt nuvarande skattesystem inte fallet för många familjer. Pågående förändringar i familjestrukturen måste uppmärksammas; en växande andel av de gifta kvinnorna har förvärvsarbete.

4. Familjens behov av service i skilda former ökar. Det behövs flera daghem, familjedaghem, lekskolor, fritidshem, lekplatser, fritidslokaler, servicehus etc.

5. Alla människor — oberoende av kön — bör ha reella möjligheter att forma sitt liv efter sina personliga förutsättningar och önskemål. Fördomar och konventionella uppfattningar om olika könsroller bör motarbetas och ökad valfrihet och jämlikhet mellan könen bör eftersträvas.

Vi anser att denna grundsyn bör prägla vår familjepolitik.

Allmänna barnbidrag

Samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljerna lämnas sedan 1948 huvudsakligen i form av allmänna barnbidrag. Dessa bidrags uppgift är att jämnare fördela barnkostnaderna mellan barnfamiljer och andra grupper. Det nuvarande bidraget (900 kr. per barn och år) motsvarar emellertid endast en ringa del av barnkostnaderna. Några aktuella undersökningar rörande barnkostnaderna finns inte, men konsumtionskostnaderna per barn kan beräknas uppgå till flera gånger barnbidragets storlek. För mindre barn är konsumtionskostnaderna visserligen lägre, men då tillkommer vårdkostnader, som i synnerhet i dessa åldrar är betydande.

De allmänna barnbidragen höjdes till nuvarande nivå den 1 juli 1965. Den då beslutade höjningen sammanhänge främst med den samtidiga höjningen av omsättningskatten. Sedan dess har betydande prisstegringar ägt rum. Konsumentprisindex steg under 1965 med 6 procent, under 1966 med 5 procent och ungefär samma stegring beräknas enligt finansplanen komma att ske under 1967. Den nu föreslagna höjningen av omsättningskatten drabbar särskilt barnfamiljerna. Härtill kommer att hyresnivån har väsentligt höjts under senare år. Detta har bl.a. berott på statsmakternas beslut rörande bostadssubventionerna och på den höga räntenivån samt på regeringens ryckiga bostadspolitik.

De allmänna barnbidragen ligger i dag på en lägre reell nivå än 1965. Regeringen förelår emellertid icke någon höjning.

I statsverkspropositionen aviseras en familjepolitisk reform under budgetåret 1968/69. Vi förutsätter att en sådan reform inte bara innebär en kompensation för de prisstegringar och skattehöjningar som inträffat efter den 1 juli 1965 utan också en reell förbättring av barnfamiljernas standard. De allmänna barnbidragens framtida storlek måste avvägas med hänsyn till övriga familjepolitiska förmåner och till familjebeskattningsystemets utformning. Vi anser emellertid att en målsättning bör vara att de allmänna barnbidragen höjes så att de inom tre år uppnår en storlek av minst 1 200 kr. per barn och år.

Vårdnadsbidrag

I den familjepolitiska debatten under senare år har olika alternativ i fråga om samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljerna diskuterats. Bl.a. har familjeberedningen i en promemoria 1964 skisserat ett system omfattande ett grundläggande stöd i form av allmänna barnbidrag av nuvarande typ och ett extra stöd — vårdnadsbidrag — till familjer med små barn och ett särskilt familjetillägg till flerbarnsfamiljer. Vi anser att många skäl talar för ett vårdnadsbidrag i någon form. Ett sådant bidrag för barn i låga åldrar skulle ge föräldrarna större möjlighet att välja mellan förvärvsarbete och arbete i hemmet. Frågan om vårdnadsbidrag bör därför ingående prövas i det familjepolitiska utredningsarbete som nu pågår. Härvid bör övervägas sådana frågor som åldersgräns, hänsyn till barnantal och samordning med de allmänna barnbidragen, varvid bör beaktas att vårdkostnaderna minskar i stort sett parallellt med att konsumtionskostnaderna ökar.

Extra barnbidrag — familjebidrag

De allmänna barnbidragen utgår och bör utgå med lika belopp till alla barnfamiljer. Det är emellertid — med hänsyn till rådande inkomstfördelning — motiverat med ett extra ekonomiskt tillskott till barnfamiljer i låga inkomstlagen. Detta gäller i synnerhet för flerbarnsfamiljerna. Det nuvarande familjebostadsbidraget fyller till en del detta behov. Många familjer med låga inkomster kan emellertid inte få bidrag på grund av de speciella villkor i fråga om bostadens storlek, utrustning m.m. som är förknippade med bidraget. Det kan exempelvis finnas fall där en stor barnfamilj med låga inkomster inte kan få bidrag, medan en mindre familj med större inkomster kan få både familjebostadsbidrag och generell bostadssubvention. Familjebostadsbidraget kan också kritiseras från principiell utgångspunkt, då det dels är knutet till viss bestämd konsumtion, dels förutsätter både att man fått bostad och att bostaden uppfyller de angivna kraven. Vi anser därför att familjebostadsbidraget bör ersättas med någon annan form av familjebidrag. Detta bidrag bör utgå till barnfamiljer med lägre inkomster och göras oberoende av viss bostadstyp etc.

Familjeskattereform

Vi anser att skattesystemet i princip bör vara utformat så att det står neutralt i fråga om föräldrarnas val mellan arbete i hemmet och förvärvsarbete. Varje inkomsttagare bör beskattas för sig efter sin inkomst oberoende av civilstånd. Den lösningen underlättar också för gifta kvinnor att efter eget bedömande ta förvärvsarbete utanför hemmet.

Det nuvarande skattesystemet med sambeskattnings gynnar inte barnfamiljerna. Den delreform — frivillig särbeskattnings — som nyligen genomförts har endast eliminerat orättvisorna för de makar som tidigare t.o.m. fick högre skatt än om de varit två ensamstående. Skattesystemet i sin helhet är dock fortfarande byggt på föråldrade principer.

En förutsättning för en familjeskattereform är givetvis att den under en övergångstid kompletteras med beskattningsregler som tar hänsyn till de gifta kvinnor som på grund av ålder, bristande utbildning eller ensidig näringslivsstruktur i hemorten saknar reella möjligheter till yrkesarbete utanför hemmet. Det är också angeläget att utbyggda möjligheter till omskolning och yrkesutbildning för gifta kvinnor samt ökad tillgång till deltidsarbete därvid skapas. Vid en övergång till särbeskattning bör också en förbättring av samhällets stöd till barnfamiljerna ske. Detta stöd bör ges som kontanta bidrag i olika former. Vi vill ånyo framhålla, att samhällets familjepolitik — skatter och bidrag — därvid bör ses som en helhet.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till 1968 års riksdag om sådan höjning av de allmänna barnbidragen att barnfamiljerna får dels en kompensation för prisstegringar och skattehöjningar som inträffat efter den 1 juli 1965, dels en reell förbättring av standarden; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till 1968 års riksdag om en familjeskattereform innebärande särbeskattning att genomföras i samband med en allmän skattereform.

Stockholm den 26 januari 1967

Bertil Ohlin (fp)

Sven Wedén (fp)

Ingemar Mundebo (fp)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Daniel Wiklund (fp)

Henning Gustafsson (fp)
i Skellefteå